

אם יהיה נחמד ונעים ואדיר כהמוסר המוחלט בעצמו, כ"א מרוחות כלליים, אשו במזוגם ואריגתם האורגנית יציגו לנו את חזות-הכל, ויבטיחו לנו מזון לקיומם האידיאליים ותוצאותיהם המעשיות והשכליות. כשאנו נושאים את עינינו אל האופק הרוחני הרחב אנו מוצאים אתו משתרע לפנינו, בארבע רוחותיו הממלאים את כן חללו של העולם התרבותי: הרוח האלהי, רוח המוסר המוחלט, הרוח האמוני, ורוח הלאומי;

(א) רוח-אלהים, הכללי, החפשי והמוחלט, הרם מכל מדע ורגש; ודוקא מתוך רמזותיו על כלם הוא מכשיר את המקום לכל התרחבות החיים של כל המדענים וההרגשות היותר אדירות ויותר כוללות ומקיפות את כל המצב הרוחני של ההווה כולה;

(ב) רוח-המוסר המוחלט, שהוא בא באנושיות בתור תוצאה מסוכבת מתוך התביעה האלהית, המתנוצצת בנשמתה הכללית של האנושיות ומתגלה לפעמים גם בתור חזיון אדיר לבדו בהעלמת מקורו;

(ג) רוח האמונה, היא האספקלריא שמתוכה תראינה באופן הקרוב למעשה והליכות החיים, כל התיאוריות הנכללות באורח אצילות ברוח האלהי העליון, וברוח מוסר המוחלט;

(ד) רוח-הלאומי, הקובע את התחום החברותי, בהשלמתו המוגבלת, מקבל לתוכו את כל האורות במטבע המיוחדת לו ונוטל ג"כ תמציות רבות מהצדדים של ההכרות והנשיות הכלולות בשלשת צדדי הרוח, העליונים ממנו והקודמים לו.

כמוכח, יש המון רב של חזיונות החיים ואידיאליים נשגבים, שבכל פרט ופרט מהם נוכל להכיר את התחום המיוחד של אותו דרך הרוח, שממנו הם נובעים. אפס, התכסיס השלם לא ימצא כי אם בהשפעה השלמה של ארבעת הרוחות הללו במילואם, וביותר בשילובם האורגני וביחושם החי והאהוב זה לזה, בכל זרמי החיים ההולכים ומסתעפים. ההתבוללות הכימית נהוגה בחיי הרוח. באופן מפליא וחרוף מאד, על כן אי אפשר כלל באמת למצוא תכונה נקיה של רוח אחד מאלה, שלא יהיה מעורב גם כן בצחצוחים רבים משל חבריו. ולמרות כל אלה נמצא בכל עת שאיפות המנבירות את מהלכו של רוח אחד, עד שיתר הרוחות לא יתראו בצורה בולטת בפנים, ולפעמים יבא מזה טשטוש של פרצוף עד כדי קלקול תואר — עד שיבוא הדבר שוב למצב של משקל הרמוני המחזיר את תפארת החיים על מכונם. באספקלריא של קודש הננו רואים את שתי הנקודות הקיצוניות של "האני", המשפיעות חיים כאחת להצדקה היותר עליונה ולהאנרכיה היותר מקולקלת, שהיא מוכרחת למצוא את האור העליון מתוך עומק התהום של הריסתה המוחלטת, המושיבה אותה עד דכא; והן פועלות יחד לבלול יפה את כל הזרמים המוגבלים של ארבעת הרוחות הכלליות, הסובבות עולם ומלואו.

בכל פנה של החיים המעשיים והרוחניים שנמצא בה איזו מגרעת, חסרון טעם וצד של בחילה, בפועל או בספרות, הכל בא רק מפני איזה חסרון בשיווי המשקל והערך ההרמוני בין הרוחות הכלליות הללו.

כנסת ישראל, הכוללת כל ברותה —, התיכל המקודש להשם הגדול המאיר את העולם כולו בכבודו —, מוטבעת היא להיות מושפעת לרויה ממשקלם המלא של

פרוצס מחודש הנולד ע"י תסיסת הפגישה הרוחנית, כ"א העקר הוא בזה שלכבישה אמצעה כזאת צריך שיצא כח שכלי כביר אל הפועל, ומלחמת הקיום הרוחנית הבאה בתכונה רבה מעוררת כח חיים גדול ואדיר מאד. וכח גדול זה יגלה בנשמתנו, כשנשאף לבסס את מעמדנו הרוחני, לא ע"י נטיה פרטית לאיזה שיטה מיוחדת או ע"י התמכרות לאיזה אידיאליים פרטיים, אלא ע"י צירופם של כללות הכחות של האידיאליים, הבודדים כ"א בפני עצמו, המתקשרים יחד לאגודה שלמה, ע"י הורחת האור של שורש נפשנו. צירוף זה מופיע הוא את האור החדש בתכלית גבהו במעלות החיים, וההפריה הנצחית שבסגולת הצירופים המתמידים, נותנת לנו ערובה נאמנה, שגם לימים יבאו, כשזמירות "חדשות" ישמעו והתביעות השכליות והתרבותיות יקחו להן סגנון חדש, גם אז יהיה לנו מקור חיים פתוח לרוחה, לחולל גדולות וחדשות כיד התבונה הברורה, המתכרת יחד את המון אורותיה, ומוצאת בקרבם את ההולדה הרוחנית הרעננה תמיד.

ג.

לכאורה היה ראוי להיות המוסר המוחלט העמוד היותר עקרי להעמדת אידיאליים נצחיים, שבהם נמצא אה"כ תעופת החיים המוחלטים, ולכשנמצאנו מיושב במגמות המצות בהרחבה בכלל ופרט, כבר היה עלינו למצוא את אותו הטל של תחיה שאנו מבקשים. אבל אל לנו לשכוח, שאין להשען על יסוד אשר כבר הוגף עליו הגרון להרסו, טרם יהיה מבוצר לנו כל צרכו במובן הנצחיות שיש לנו רשות לבטאה.

המדע הוא מתקומם עתה גם על המוסר ידידו מנוער. אמנם לא תהיה תפארתו על דרכו זה; הוא אמנם יחליף את המטבע מצד אל צד, אבל לעולם ישאר בתכונתו העצמית; הוא מתקומם על המוסר החברותי, בשם התביעה הפרטית, שהיא ג"כ תביעה מוסרית. — אולם סוף סוף הננו צריכים להגיע עד עומק החזיון במקורו הפסיכי.

התביעה הפרטית, שאיננה מכרת שעבוד לשום כלל, המבססת את האנרכיות בצורתה היותר איומה, היא ג"כ נובעת מתוך הדחיפה הפנימית המוסרית והמדעית היותר גבוהה, שאיננה מכרת את הכלל לחטיבה שיש בה חלקים של עובדים ונעבדים, פועלים ונפעלים. המוסר האידיאלי במרום טהרתו איננו חפץ להכיר אישיות מיוחדת; כל ענג וכל צער הוא מורגש בשוה היכן שימצא בכל חלל המציאות הרחבה לאין סוף, ע"כ אין כאן כ"א אינדיבידואלי מוחלט. ההרגשה הזאת כעצמה, כשהיא משתפלת, היא נזקקת להרס כל מוסר חיובי, הבא מצד זיקוק של נמצאים חוציים. אמנם שתי הקצוות הקיצוניים הגם רק התוים לגבולי "פרדס הטיוול" של רוח החיים והרעה, ולעד לא יושגו לא בנקודת-הרום של שלילת הפרטים מפני זרם הכלל, ולא בנקודת-השפל של הכחשת הכלל מפני ריאליות של הפרטים, הקרובים והמרגשים. —

ד.

הכח המסויג, שהרוח הגדול עומד בו לעד, הוא מבונה לא מרוח אחד פרטי, אפילו